

CHARLOTTE
BETTS

Dailininko mokinė

Alma littera

1 skyrius

1687 m. lapkritis

Jau buvo sutemę, kai, išgirdusi šauksmus ir tris kartus sušvilpant švilpuką, Beta staigiai pakėlė galvą nuo molberto. Teptukas išslydo iš pirštų ir nukrito ant grindų. Sunerimusi ji stvėrė ant kaklo visada kabantį savo švilpuką. Pamišėlių namuose triukšmas vakare ne pirmiena, bet paprastai jis kyła dvaro viduje, o ne už sienų.

Galerija, paskui kieme apačioje pasigirdo žingsniai, Orfėjas ėmė taip skalyti, lyg pats šėtonas būtų pabeldęs į vartus. Beta pakėlė langą ir persisvėrusi įsižiūrėjo į žvarbią tamsą.

Į lauką išbėgo tarnai su žibintais ir rėkudami lakstė mirgančioje jų šviesoje. Per tokį sujudimą niekas neišgirdo, kai ji pašaukė klausdama, kas atsitiko, todėl išsiskubino pati.

Akmeninėmis plokštėmis išklotame hole lauko durys buvo atlapotos; būrelis susirūpinusių ligonių susispietė į krūvą, Betos motina ir jaunėlis brolis Džonas bandė juos raminti. Orfėjas tebesidraskė, jo lojimas kieme skardėjo garsiau ir už varpinės varpus.

Pamačiusi ryžtingai žengiant juodai apsirengusį tėvą, ji pasileido paskui jį į kiemą.

– Orfėjau! – Viljamas Embrouzas stvėrė šunį už antkaklio ir atsuko į save jo didžiulę pilką galvą. Šuo net apsiputojęs nuožmiai šiepė nasrus. Viljamas spragtelėjo pirštais. – Tyliau, bičiuli, savo darbą padarei! – Orfėjas kimiai suurzgė, Viljamas pagrasino jam pirštu. – Beta, laikyk šitą pragaro šunį, kol išsiaiškinsiu, kas čia darosi.

– Gerai, tėve.

Beta tvirtai suėmė antkaklį su sprauptukais ir kasė šuniui pa-
ausius, kol šis apsiramino.

Emanuelis ir Džozefas laikė sugriebę žmogų, jo veidas buvo
įspraustas tarp didžiųjų vartų grotų. Sugautasis įnirtingai grūmė-
si, bet ne jo jėgoms buvo atsilaikyti prieš juodaodžius milžinus.

– Paleiskit jį! – suriko Viljamas, nustelbdamas besipriešinan-
čiojo šauksmus ir šniokštavimą.

– Mes jį užklupome lipantį per vartus, – pranešė Emanuelis,
žibinto šviesoje jo akių baltymai šiurpiai spindėjo. Jis pažvelgė į
Džozefą, mirktelėjo jam. Juodu lėtai nuleido įsibrovėlį žemiau,
tačiau laikė taip, kad jo kojos nesiekė žemės.

– Sakiau, paleiskite!

Viljamas pakėlė žibintą norėdamas apžiūrėti įsibrovėlį; šis pa-
sitaisė kelionės apsiaustą, ištiesino nériniuotus rankogalius ir at-
sisuko į jį.

Žibintas apšvietė jauno vyriškio veidą, vis dar grėsmingai su-
siraukusį.

– Na, gerbiamasis, ką pasakysi?

Iš Viljamo burnos su žodžiais išvirto garo kamuolys.

Beta nepavydėjo neprašytam svečiui. Jau senokai tėvas nesi-
kreipė į ją tokiu tonu, ir ji vylėsi, jog daugiau neteks jo išgirsti.

– Atleiskite, sere.

Balsas buvo kaip mokyto žmogaus, bet jame negirdėjai atsi-
prašymo. Pasilenkęs jis pakėlė nuo žemės savo plačiakraštę skry-
bėlę, bjauriai sumaigytą, nupurtė dulkes, pataisė jos plunksną ir
vėl užsidėjo ant galvos.

– Aš pasiklydau. Vežimas paleido mane miestelyje, ir kažkoks
padykęs vaikėzas pasidarė pramogą nukreipdamas mane ne tuo
keliu. Kol sutikau žmogų, kuris parodė man, kaip pasiekti Meri-
fildsą, sutemo.

Beta apstulbo, kad jis kalba nė kiek nesutrikęs. Tikrai nepana-
šus į paprastą vagį.

– Paskambinau varpeliu, bet niekas neatėjo. Kadangi vartai buvo užrakinti, o laikas vėlus, nutariau perlįpti per tvorą ir belstis į duris.

Viljamas susiraukė.

– Ir koks gi jūsų apsilankymo tikslas?

– Aš turiu laišką poniai Suzanai Embrouz.

– Mano žmonai.

– Vadinas, jūs esate daktaras Viljamas Embrouzas?

– Iš tikrųjų taip. Ir kas tame laiške?

Jaunuolis kilstelėjo smakrą.

– Norėčiau pats pasikalbėti su ponija Embrouz.

Pamačiusi, kaip prašalaitis, vos kiek vyresnis už ją, atlaikė tėvo žvilgsnį, Beta nežinojo, ką apie jį manyti: kad bebaimis ar tik pasipūtėlis.

– Verčiau eime į vidų, kol visi neperšalome, – sumurmėjo Viljamas.

Džozefas, žvangindamas ant diržo kabančius prievaizdo raktus, iškėlė žibintą ir įsakė tarnams:

– Visi grįžtate prie savo pareigų.

Orfėjas vėl suurzgė. Beta timptelėjo antkaklį ir paglostė šuniui šiurkšnią galvą.

Viljamas užvedė svečių priebučio laiptais.

Drebėdama nuo šalčio Beta užsklendė sunkias ąžuolines duris.

– Suzana, mieloji, – tarė Viljamas, – šis jaunikaitis turi tau laišką.

Betos motina susijaudinusi švelniai atstūmė Varguolę Džoaną, verkiančią jai ant peties, ir žengė artyn.

– Laišką? Tačiau ko visi taip šūkavo?

– Tarnai paprasčiausiai subruzdavo palaikę mūsų svečių įsi-brovėliu.

– Dievaži, tiek triukšmo dėl nieko!

Žaliose Suzanos akyse sužibo priekaištas.

– Leisk pristatyti...

Viljamas klausiamai atsisuko į svečią.

Jaunuolis nusiėmė savo sulamdytą skrybėlę atidengdamas dailią galvą šviesiai kaštoniniais garbanotais plaukais ir žemai nusiilenkė Suzanai.

Ji aiktelėjo ir nubalo kaip drobė.

– Bet?... Negali būti! Tomas? Tomai, nejaugi tu?

Ir nualpo, vyras vos spėjo ją sugriebti.

Didžiojoje menėje buvo dengiamas vakarieniės stalas. Akmeniame židinyje spragsėjo ir plaikstėsi ugnis; aukštai tarp sijų lubų kupolas, išdažytas žydra spalva, buvo nusagstytas iškilomis aukso žvaigždėmis. Sienas puošė elnių ragai dar iš tų laikų, kai Merifildsas buvo turtingas medžiotojų dvaras. Aplink stalą, apšviestą žvakidžių ir spindintį nublizgintais alavo indais, sėdėjo būrys besišnekučiuojančių žmonių. Oras kvėpėjo židinio dūmais ir vištie nos sultiniu.

Beta su tėvais, broliais Kitu ir Džonu, seserimi Sesile žengė sėstis prie stalo ant pakylos po antro aukšto galerija. Iš paskos ėjo ir svečias, pasirodo, visai ne Tomas, o Nojus Leitonas.

Viljamas linktelėjo stambiam vyriškiui, vilkinčiam nudryžusiu skaisčiai raudono aksomo surdutu ir įmantriai sugarbiniuotu peruku, ant kurio kėpsojo aukso karūna.

– Jūsų karališkoji didenybe, ar suteiktumėte mums garbę sukalbėdamas maldą?

Vyriškis nusilenkė, kostelėjo ir valdingai iškėlė ranką.

– Prašau tylos!

Beta pašnairavo į Nojų pro primerktas blakstienas ir vos nesijuokė pamačiusi jo nuostabą.

Sukalbėjus maldą prieš valgį, ėmė brūkšėti kėdės ir vėl atgijo pašnekesys prie ilgojo stalo. Pegės ir Emanuelio duktė Sara zujo tarp abiejų stalų nešiodama sultinį, duoną ir žieminių obuolių kraiteles.

– Jo karališkoji didenybė? – sušnibždėjo Nojus, palinkdamas prie Viljamo. – Kas jūsų garbingasis svečias?

– Garbingas tik titulas, – paaiškino Viljamas. – Pagal gimimą jis Klarensas Smitas, bet įsivaizduoja esąs Henrikas Aštuntasis. Visiškai nekenksminga iliuzija, tačiau jo šeima neįstengė susitaisyti su šiomis išmonėmis.

– Tai jūs valgote kartu su ligoniais? – paklausė Nojus ir kilstelėdamas antakius pažvelgė į žmones, sėdinčius prie ilgojo stalo.

Suzana šyptelėjo.

– Mūsų *svečių* gerovei labai svarbu jaustis laimingos šeimos nariais. Pastovi dienotvarkė gražina jiems sveikatą ir pasitenkinimą.

– Maniau, kad *svečiai* beprotnamyje...

Suzana švelniai palietė Nojui ranką.

– Merifildso niekada nevadiname beprotnamiu. Tai tik vieta, kur žmonės, linkę į melancholiją, gali užėjus negandai pailsėti ir pataisyti nuotaiką sveiku kaimo oru.

– Aš jiems pppadedu sodinti dddaržą, – sumikčiojo Džonas.

– Dar mes turime rankdarbių, dainavimo ir piešimo būrelius, – pridūrė Beta, šypsodama Džonui, šiaip jau prabylančiam tik šeimoje.

Nojus žiūrėjo į svečius, palinkusius prie sultinio dubenėlių.

– Atrodo, vakarienė jiems patinka.

– Kai kurie padeda užauginti daržoves, kurias valgome, – tarė Viljamas. – Kasant žemę ir sodinant nelieka laiko liūdėti.

– Net apmaudu, kad ši vieta tokia nepanaši į mano įsivaizduotą beprotnamį, – prakalbo Nojus. – Matau, jog reikės pamiršti planus būti pakviestam pietų, kad papasakočiau, kaip įsibrovčiau į pamišėlių namus.

Suzanos šaukštas sustingo pusiaukelėje, Beta dirstelėjo į tėvą, bet Viljamas tik susiraukė ir pasakė:

– Tai jau tikrai.

Beta padavė Nojui duonos. Dailiai priglundęs ryškiai žalios spalvos durtinis nuostabiai paryškino jo spindinčius kaštoninius plaukus. Ji negalėjo nepastebėti, kad jo akys šilto gintarinio atspalvio, ir pagalvojo: jeigu tapyčiau jo portretą, kaip reikėtų perteikti vyzdžiuose žybsinčias aukso kibirkšteles?

– Ar jau atsigavote taip nemaloniai sutiktas? – paklausė ji.
– Visiškai! Nors to negaliu pasakyti apie savo skrybėlę. – Jis šyptelėjo. – Tikiuosi, teta Suzana, jūsų per daug nesukrėtė mano pasirodymas?

– Jūsų liekna figūra visai kaip mano brangaus brolio Tomo. Jis iškeliavo iš šių namų maždaug prieš trisdešimt penkerius metus, tad pamačiusi jus ten stovint pamaniau, jog man vaidenasi. Sunku įsivaizduoti jį subrendusiu vyru, jau turinčiu savo vaikų.

– Tavo plaukai raudonesni ir už Betos, – tarė Kitas, peštelėdamas variu tviskančią Betos garbaną.

Beta pasižiūrėjo į brolius ir seserį. Visi tamsiaplaukiai kaip tėvas.

– Mudvi su mama išsiskiriame iš visos šeimos.

Bet aišku, nors Viljamas jai buvo vienintelis tėvas, kurį pažinojo, jo pusbrolis, jos tikrasis gimdytojas, buvo šviesus.

– Virdžinijoje jaustumėtės kaip namie, – pasakė Nojus. – Turriu tris seseris, ir visos raudonplaukės.

Beta vogčia žvilgtelėjo į Nojų. Nuo jo dvelkė vos tramdoma energija, švaria ir gaivia kaip oras pavasario rytą, įsiveržęs į pri-rūkusią menę.

– Bet kodėl jūs grįžote į Angliją? – tiesiai paklausė Sesilė.

Nojus nuleido akis.

– Turbūt nuvyčiau savo tėvą.

– Tikrai ne! – Sesilė pakėlė į jį drėgnas žalias akis. – Kaip galėjote jį nuvilti?

Viljamas griežtai dėbtelėjo į ją, ir ji nuleido blakstienas.

– Jis sunkiai dirba, kad jo tabako plantacija klestėtų. Labai tikėjosi perduoti ją man, vieninteliam savo sūnui, vildamasis, jog aš toliau įgyvendinsiu jo svajones ir Leitonų pavardei suteiksiu svorio visuomenėje.

Kitas įdėmiai pažvelgė į Nojų.

– O jums plantacija nerūpi?

Nojus linktelėjo.

– Bet visada būsiu dėkingas, kad pelnas, kurį tėvas gauna iš jos, suteikė man galimybę gauti gerą išsilavinimą.

– O kas jus domina? – paklausė Viljamas.

– Aš architektas.

– Architektas! – susidomėjusi šūktelėjo Beta.

Nojaus veidas nušvito.

– Turiu tokių planų! Atvykau į Londoną mokytis iš didžiųjų menininkų. Čia yra ko pasižiūrėti, kai miestas jau beveik atstatytas po Didžiojo gaisro. Grįžęs į Virdžiniją statysiu gražius namus ir visuomeninius pastatus. Šitaip ir išgarsinsiu Leitonų pavardę.

– Bet ar tie gražūs namai numaldys jūsų tėvo liūdesį? Negerai, kai sūnus neįgyvendina tėvo ambicijų.

Viljamas žvilgtelėjo į Kitą, šis prikando lūpą ir nusuko žvilgsnį.

– Galbūt ne iš karto, – tarė Nojus. – Oi, visai pamiršau! – Jis išsitraukė iš kišenės laišką ir padavė Suzanai. – Tėvas prašė įteikti jums.

Suzana nekantriai stvėrė laišką.

– Jau daugiau kaip metai, kai neturėjau iš jo jokios žinios.

Atplėšusi voką prikišo laišką prie žvakės šviesos.

– Nojau, juk pabūsime pas mus nors keletą dienų? – prabilo Sesilė. – Tiek daug yra apie ką pasikalbėti!

Suzana, palinkusi prie laiško, giliai įkvėpė, Beta smalsiai pažvelgė į ją.

– Pabūkit! – suskato prašyti ir Kitas.

Nojus žvilgtelėjo į Viljamą, šis palenkė galvą.

– Tuomet su džiaugsmu priimu kvietimą.

– Taip, žinoma, pasisvečiuokite pas mus, – pasakė Suzana, slėpdama laišką ir džiugiai nusišypsojo Nojui.

Betai lyg ir pasirodė, kad žaliose motinos akyse suspindo ašaros.